

2023. december 29. péntek – 5784. tévét 17.

www.frankel.hu

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 15.42 | szombat 10:00 | havdala: 16:53

76/2

VÁJHI

(I. Mózes 47.28. – 50.26.)

ויחי

Jákob elbúcsúzik fiaitól és megáldja őket, miután megfogadtatta Józseffel, hogy nem Egyiptomban, hanem Kánaánban temeti el. A hetiszakasz végén 110 éves korában József is meghal, miután megesketi testvéreit, hogy a szabadulás során vigyék magukkal koporsóját.

“és élt”. Mármint Jákob 17 évet Egyiptomban. Éveinek száma 147 volt. Megbetegedett, közeledett halála. Érdekes, hogy az első szó az életről szól a szidra egésze pedig Jákob utolsó napjairól, regél. A magyarázatok azt mondják, minden gyászjelentés lényegében híradás valaki életéről. Hiszen ha meghalt, bizonyára élt, alkotott, cselekedett. Jákob élete nehéz volt, küzdelmes, vargabetűkkel teli, mégis elégedetten távozott, megtért őseihez, hiszen ágyánál felsorakoztak fiai, akik mind vallották a legfontosabb imánk szövegét, “halljad Izrael, az Örökkévaló az I.ünk, az Örökkévaló egyetlen egy.” E szózatot nem hallhatta fiaitól Ábrahám, sem Izsák, Jákob fiai ebben egységet alkottak. Jákob gyermekének tekintette József két fiát, akiknek részt ígért Kánaán földjéből. Megáldotta a fiúkat, előbb a fiatalabb Efráimot, majd Menőset. József azt hitte, apja téved, de ő megnyugtatta, tudja, mit cselekszik “nagy nép lesz Menáse is, de Efráim nagyobb”. A vers, amellyel megáldja a fiakat, ma is szokásos áldásszöveg, “veled áldjon Izrael, mondván, tegyen téged I.n olyanná, mint Efráim és Menőse ... angyal, aki megóvott minden bajtól, áldja meg a fiúkat...” Jákob ezután kérte valamennyi fiát, és szózatot intézett hozzájuk. Volt ebben áldás, de intés, feddés is és a jövőre nézve utalás, prófétáció. Majd meghagyta fiainak, hogy vigyék ősei temetkezési helyére a Makpéla barlangjába, ahol Leát is eltemették. Elvitték arra a helyre kívánsága szerint és József fájdalmában hét napos gyászt rendezett atyja tiszteletére. József is megeskette fiait, hogy amikor megemlékszik róluk a Teremtő, és kivezeti Izrael fiait Egyiptomból, ne hagyják ott, hanem vigyék magukkal csontjait. Valószínű József megérezte a jövőt, a rabszolgaságot, a kivonulást, az Exodust. József kérését Izrael fiai teljesítették, és Sekem városába temették el, miután bevonultak Kánaán országába.

Hetiszakaszunk Jákob és József haláláról szól. Jákob már tizenhét éve élt Egyiptomban, amikor halálát közeledni érezte. Akkori szokás szerint meg akarta áldani övéit halála előtt. Először az Egyiptomban született két unokáját, Efráimot és Menásét vezették eléje. Efráimnak nagyobb jövőt jóslt, mint testvéreinek. Valóban, Efráim sorából került ki József, a honfoglaló. És ez a törzs képviselte az elszakadt tíz törzset, és róla nevezték el az északi államot, amikor az Salamon halála után elszakadt Júdeától. Jeremiás próféta az északi tíz törzs megváltását is hirdeti, amikor így szól: “Kedves gyermekem, Efráim: valahányszor emlékszem rá, bensőm remeg az izgalomtól. Ezért megkönyörülök rajta, így szól az Örökkévaló”. Jákob e szavakkal áldotta meg unokáit: “Veletek áldassék meg Izrael, mondván, tegyen Isten olyanná, mint Efráim és Menáse”. Mind a mai napig így áldja meg az apa fiúgyermekait a péntek esti kiddus előtt. Miután Jákob megáldotta unokáit, mentegetőzött József előtt, hogy anyját, Ráchelt, nem a Máchpéla barlangjában, hanem a bét-lechemi út mentén temette el. A Biblia nem beszél el a mentegetőzés részleteit, de a Midrás kiegészíti a tórai részletet. Így szól a midrási legenda: Amikor az Első Szentély pusztulása után Izrael fiai Babilóniába mentek száműzetésbe, elvonultak Ráchel sírja előtt. A száműzöttekért Izrael nagyjai imádkoztak: az ősatyák, Mózes és Áháron, Dávid király. Isten nem hallgatta meg őket. Akkor az ősanja, Ráchel könyörgött a Teremtőhöz, és az ő imája meghallgatásra talált. A Midrás Jeremiás próféta szavaira hivatkozik: “Hangos szó hallatszik, Ráchel siratja gyermekeit. Így szól az Örökkévaló: Térítsd el hangodat a sírástól és szemedet a könnyektől, mert eredménye lesz imádnak; gyermekeid visszatérnek az ellenségtől, visszatérnek országuk határához”. Miért erősebb Ráchel anyánk imája Izrael összes vezetőinek imájánál? A nép vezetői Mózesről Jeremiásig mind telve voltak népük iránt érzett szeretettel. E szeretet vezérelte őket akkor is, amikor korholták a népet. De az anya sohasem korhol, még ha gyermekei meg is érdemlik. Amikor Jezsajás próféta vigasztalja Izraelt, így szól: “Miként az anya vigasztalja fiait, úgy vigasztallak én titeket és megvigasztalódtok Jeruzsálemben”. Az ősatyák sírhelye, Machpéla barlangja, Izrael szent helye. De Ráchel sírja, a szeretett és szerető ősanja szelleme a zsidó nép legszentebb öröksége. A zsidó legendákban és népdalokban, a “Jiddische Máme” lett a fia életéért vérző és imádkozó Ráchel szimbóluma. Az ő siralma, az ő együttérző bánata és imája hozza el mindnyájunk számára “a gyermekek visszatérésének” megváltó óráját. Hetiszakaszunk József halálával fejeződik be. Halála előtt megerősíti fogadalmát testvéreinek, hogy nem érez haragot irántuk a múlt miatt, mert Isten küldötteit látja bennük. Hitet tesz amellest, hogy az Örökkévaló visszavezeti az utódokat Kánaán földjére. Majd megesketi testvéreit, hogy halála után az ő holttestét is temessék el az Ígért Földjén. Az egyiptomi kivonulás alkalmából Izrael fiai valóban magukkal vitték József koporsóját, és eltemették őt Söchem városában. Ráchel fia visszatért hazájába...

Elment tehát József eltemetni az édesapját a fáraó összes szolgájával, háza és Egyiptom összes vénével, a saját és az apja családjával, a testvéreivel és szolgálóival Szekereken mentek és lovasok kísérték őket. Igazán impozáns tömeget alkottak. Átad szerűjéhez mentek, a Jordán folyó túloldalára, ahol egy emlékezetes gyászbeszédet tartottak.

Idehozták Jákob testét fiai, Kánaán földjére. Máchpélá mezején temették el, amely Mámrével szemben van, és melyet Ábrahám vásárolt a hettita Efrontól. Jákob temetése hatalmas nemzetközi esemény volt. Élete végén megkapta azt a tiszteletet, amelyet megérdemelt. Ugyanakkor a Talmud megemlíti, hogy Jákob személye még a temetése napján is konfliktust váltott ki. Önök szerint ki jelenhetett meg Jákob temetésén? Nem más, mint Ézsau. A Talmud hosszasan mesél arról, hogy Ézsau meggyőzően érvelt a Lea melletti utolsó temetkezési helyhez való joga mellett. Az asszonyt valamikor az ő jövődöbeli lelki társaként tartották számon. Jákob gyermekei természetesen azzal vágtak vissza, hogy Ézsau már lemondott erről a területről, amikor évekkor korábban eladta testvérének az örökségét. Ézsau szerint még mindig neki járt volna a hagyatéknak ez a része. Jákob gyermekei azt állították, hogy van bizonyítékuk az igazukra, de a papírok Egyiptomban vannak. Elküldték ezért a gyors lábú Naftalit, akit a hetiszakasok csak tetszetős beszédek hozó szarvasünöként emleget. Amíg Naftali vissza nem jött Egyiptomból, addig Jábokot nem temették el. Volt Dánnak egy Chusim nevű süket fia. Szemtanúja volt annak, ami történt, de helyzetéből adódóan nem befolyásolta őt Ézsau beszéde. Csak azt látta, hogy szent és tisztelt nagyapját nyíltan rágalmazták, míg ez az Ézsau nevű valaki magával ragadja a hallgatóságot drámai előadásával. Chusimot nem hatotta meg Ézsau jogászok beszéde. Ő érzékelte a teljes, nyers valóságot, ezért úgy döntött: valamit tennie kell. A Talmud úgy tartja, hogy felvett egy husángot, majd fejbe vágta Ézsaut. A többi véres részlettől megkímélem Önöket. Hogyan volt képes Chusim átlátni Ézsau hazugságait? Mi volt Chusim különleges tehetsége? A válasz már most is nyilvánvaló. Süket volt. Olyan volt Chusim, mint a császár új ruháiról szóló történetben a kisfiú, aki látta a meztelen igazságot. „szavaink hálójával hogyan álcázzuk néha legrosszabb tetteinket” Az objektivitásunkat kockáztatva érdemes megemlíteni, hogy szavaink hálójával hogyan álcázzuk néha legrosszabb tetteinket, beszédünkkel hogyan kendőzzük el azokat. Egy ártatlan gyerek egyszerűen átlát az ilyen terveken. Felelőtlen nemzetek a legrémesebb célokkal gyártanak fegyvereket, melyeket aztán nemes célok felemlegetésével próbálnak álcázni. A legbizarrabb magatartásformákat ünnepeljük boldogságként, miközben sokszor ostobán hallgatunk. Sok politikai kommentátor, értelmiségi és egyszerű ember képtelen átlátni a szavak zűrzavarán, amikor a káosz már túl hatalmasnak tűnik. Hála Istennek, sábeszkor visszavonulhatunk a világtól, és tudatosan olyanná válhatunk, mint Chusim: ideiglenesen süketté azokra a zajokra, amelyek nem jelentenek semmit. Az épelméjűségnek ezen a szigetén kijózanodunk. Talán még lehetünk újra ártatlanok is. Az egyik szombati dalban azt énekeljük, hogy nagy boldogságban lesz része mindenkinek, aki élvezetet lel a sábeszben, és megmenekül majd Messiás születésének a fájdalmaitól. Mik ezek a fájdalmak? És hogyan enyhíti ezeket a sábesz? Lehet, hogy a legnagyobb fájdalom a tisztánlátás hiánya által okozott pánik. Ebben az esetben a megkönnyebbülés legtisztább formáját találhatjuk a szombati csendben.

Mit akar jelenteni az életének napjai és évei megfogalmazás? Miért áll egyes szám és nem többes szám: „volt Jákob napjai”, és nem „voltak Jákob napjai”? A múlt heti hetiszakasban, mikor a fáraó meglátta Jábokot, meglepetten kiáltott fel: „Mennyi életed éveinek napjai?”. Jákob meglepő módon, érzékelhetően panaszosan válaszolt. Ismét hangsúlyosak az évek, napok és élet kifejezések. A Malbim nagyon szép magyarázatot ad: úgy írja, hogy az „élet napjai” a jó, békés, sikeres éveket jelenti. A fáraó nem volt tisztában a kérdésében rejlő árnyalatokkal, megkérdezte Józsefet az életének éveiről, azokról az évekről, amelyekben teljes lelki nyugalomban, megfelelően szolgálhatta az Örökkévalót. Jákob válaszában rámutatott az átmeneti itt-tartózkodás évei és az élet napjai közti különbségre. „Ezen a földön tartózkodtam százharminc évet de abban az értelemben, hogy én igazában mit valósítottam meg, az »életem« napjai sokkal kevesebbek és kevésbé teljesek, mint ősapáimé.” Rav Simon Shwab továbbmegy: „Jákob 17 évet élt Egyiptomban”. Ezek voltak az aktív évek. És nemcsak aktívak, hanem lehetőséget adnak a visszatekintésre, és új megvilágításba helyezik az élet korábbi szakaszát. Újra találkozik szeretett fiával, Józseffel. Láthatja, hogy a fiai testvéri szeretetben, harmonikusan élnek, megértette, hogy még életének nehéz évei is, az „átmeneti itt-tartózkodás évei” az életének igazi évei voltak. A Talmud azt tanítja, hogy ezen a világon, mikor egy jó dolog történik, akkor elmondjuk a „Hatov vehámétiv – A (Teremtő) jó és jótévő” áldást. Amikor rossz dolog történik, akkor is áldást mondunk: „Hádáján háemet – Világ Ura, igaz bíró”. Azonban az eljövendő világban csak a „Hatov vehámétiv – A (Teremtő) jó és jótévő” áldás fog létezni. Fel fogjuk ismerni, hogy minden történés valójában jó volt. Ezt a szintet érte el Jákob élete utolsó éveire. „Jákob napjai az életének napjai voltak”. Most értette meg, hogy azok a napok, mikor azt hitte, hogy távol van az Örökkévalótól, azok voltak az életének a napjai. Az éveinek összességéből áll össze a teljes élete. Az Or HaChájim úgy írja, hogy az Izráel nevet a Jákob névvel szemben akkor használták, mikor magasztos, emelkedett állapotban volt. Így, mikor Jákob elérte az Olám Hábá – Eljövendő Világ állapotot ezen a világon, „és volt Jákob napjai, életének évei”, a következő mondat elmondja, hogy „és közeledett az idő, midőn Izráelnek meg kellett halnia”. Elérte Izráel szintjét. Bár ez olyan szint, amelyet mi csak akkor fogunk elérni, ha eljön a Messiás, Jákob felfedte a kulcsot, amely által elérhetjük ezt az időt. „És Jákob szólította fiait és mondta: Gyűljetek össze, hadd adjam tudotokra, mi ér benneteket az idők végén.” Rasi úgy magyarázza, hogy Jákob el akarta árulni, mikor jön el a Messiás, de az Örökkévaló jelenléte elhagyta őt, ezáltal nem volt képes felfedni ezt az információt. A Zóhár szerint Jákob valóban elárulta, amit el kellett. Van, aki úgy mondja, hogy ezt jelenti, mikor Jákob azt mondja nekik, hogy gyűljetek össze... Legyetek egy csapat, legyen egység, és akkor ugyanúgy, ahogy ez engem az eljövendő világ állapotába juttatott, titeket is mint népet a földi Mennysországba vezet – a Messiás eljövételéhez.

HÍREK A VILÁGBÓL

A magyar közvélemény 84 százaléka elítéli a Hamász októberi Izrael elleni terrortámadását. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-magyar-kozvelemeny-84-szazaleka-eliteli-a-hamasz-oktoberi-izrael-elleni-terrortamadasat>

A katolikus egyházfő fájó szívvel gondol azokra az emberekre, akiket a Hamász palesztin iszlamista terrorszervezet fegyveresei október 7-én meggyilkoltak Izraelben, illetve elhurcoltak. <https://akibic.hu/2023/12/26/ferenc-papa-a-szentfoldi-harcok-leallitast-surgette-karacsony-beszedeben/>

Ma 120 éve született Neumann János, a XX. század egyik legnagyobb zsenije. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/ma-120-eve-szuletett-neumann-janos-a-xx-szazad-egyik-legnagyobb-zsenije>

A Gázai övezet északi és déli részén harcol az izraeli hadsereg. <https://bzsh.hu/2023/12/25/a-gazai-ovezet-eszaki-es-deli-reszen-harcol-az-izraeli-hadsereg/>

Drón Libanonból, nem megfelelő muníció és Lavrov. <https://ujkelet.live/2023/12/28/dron-libanonbol-nem-megfelelo-municio-es-lavrov/>

Intenzívebbé váltak a harcok a libanoni határnál. <https://izraelinfo.com/2023/12/27/intenzivebbe-valtak-a-harcok-a-libanoni-hatarnal/>

„**Az egyik** pillanatban tudják, hogy visszatértek Izraelbe, a következő percben pedig attól tartanak, hogy még mindig a Hamász fogságában vannak”. https://nepszava.hu/3220077_izrael-tuszok-hamasz-gazai-ovezet-pszichiatrai-kezeles-trauma

Zsidó gengszterek a náci ellen: filmre kívánczó igaz történet, rettenetes stílusban elmesélve. <https://qubit.hu/2023/12/28/zsido-gengszterek-a-nacik-ellen-filmre-kivanczo-igaz-tortenet-rettenetes-stilusban-elmeselve>

Az IDF sajnálatát fejezte ki a Maghazi menekülttábor területén végrehajtott támadások miatt. <https://telex.hu/kulfold/2023/12/28/izrael-hamasz-gazai-ovezet-palesztina>

Netanjahu a hitlerezésre: Erdogan az utolsó, aki erkölcsről prédikálhat nekünk. <https://444.hu/2023/12/27/netanjahu-a-hitlerezesre-edrogan-az-utolso-aki-erkolcsrol-predikalhat-nekunk>

Macron a tartós tűzszünetet sürgette Netanjahuval folytatott telefonbeszélgetésében <https://24.hu/kulfold/2023/12/28/izrael-hamasz-haboru-elo-kozvetites-december-28/#macron-a-tartos-tuzszunetet-surgette-netanjahuval-folytatott-telefonbeszelgeteseben>

A Hamásznak a mecsetek sem szent helyek. <https://infostart.hu/belfold/2023/12/28/a-hamasznak-a-mecsetek-sem-szent-helyek>

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) csütörtöki jelentése szerint Izrael Állam lakossága 2024 kapujában 9 millió 842 ezer fő. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izrael-lakossaganak-szama-9-842-millio-fo>

A Fortepan keresi annak a zsidó temetőnek a helyszínét, amely golyónyomokkal pettyezett bejáratát egy amatőr fotós örökítette meg 1946-ban. <https://akibic.hu/2023/12/24/hol-lehet-ez-a-zsido-temeto/>

Netanjahu: Mindenki azt kérte tőlem, ne álljunk meg, csináljuk végig! <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/netanjahu-mindenki-azt-kerte-tolem-ne-alljunk-meg-csinaljuk-vegig>

Kétszáz célpont támadásával folytatódott a Hamász elleni háború. <https://bzsh.hu/2023/12/27/ketszaz-celpont-tamadasaval-folytatodott-a-hamasz-elleni-haboru/>

Gyász, hírszerzés és alagút a mecsetben. <https://ujkelet.live/2023/12/28/gyasz-hirszerzes-es-alagut-a-mecsetben/>

Netanjahu Gáza teljes fegyvermentesítéséhez és a palesztinok deradikalizációjához köti a békét. <https://izraelinfo.com/2023/12/26/netanjahu-gaza-teljes-fegyvermentesiteséhez-es-a-palesztinok-deradikalizaciojához-koti-a-beket/>

Elkészült a felmérés, Izrael pártján állnak, de leginkább egy palesztin menekültáradattól félnek a magyarok. https://nepszava.hu/3219890_izrael-haboru-hamasz-palesztin-menekultaradat-felmeres-publicus-intezet

Izrael nem kér Kanye West héber bocsánatkéréséből. <https://telex.hu/after/2023/12/28/izrael-kanye-west-heber-bocsanatkeres>

Egyiptom készített egy béketervet. <https://24.hu/kulfold/2023/12/28/izrael-hamasz-haboru-elo-kozvetites-december-28/#egyiptom-keszített-egy-beketervet>

Az antiszemita propaganda ellenére sem lehetett Jézus palesztin. <https://www.hitradio.hu/a-palesztin-propaganda-ellenere-is-zsido-volt-jezus/>

A zsidó-keresztény életről nyílt kiállítás Miskolcon. <https://www.boon.hu/helyi-kozelet/2023/12/a-zsido-keresztény-eletrol-nyilt-kiallitas-miskolcon>

Kiszivárgott biztonsági jelentés: létrejöhet az iszlamista csoportok horrorszövetsége. <https://www.portfolio.hu/global/20231226/kiszivargott-biztonsagi-jelentes-letrejohet-az-islamista-csoportok-horrorszovetsége-659581>

Bejelentés érkezett a Tett és Védelem Alapítványhoz (TEV), hogy Budapesten, a Nyugati pályaudvar épületére kitűzték a palesztin zászlót. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/palesztin-zaszlo-a-nyugati-palyaudvar-homlokzatan>

Egy magyar zsidó házaspár több hónapos küzdelmét követően. <https://akibic.hu/2023/12/28/anyakonyvezhetovevalt-a-heber-sosana-nev-magyarorszagon/>

Mecsetek alatt bukkantak alagutakra Gázában. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/mecsetek-alatt-bukkantak-alagutakra-gazaban>

Netanjahu: Izrael még nagyobb intenzitással folytatja a háborút. <https://bzsh.hu/2023/12/25/netanjahu-izrael-meg-nagyobb-intenzitassal-folytatja-a-haborut/>

Számok, feszültség északon, videó és belpolitika. <https://ujkelet.live/2023/12/28/szamok-feszultseg-eszakon-video-es-belpolitika/>

Vaskupola: “Azért jöttem, hogy feltartóztassalak, mert ellenemre való ez az út”. <https://izraelinfo.com/2023/12/26/vaskupola-azert-jottem-hogy-feltartoztassalak-mert-ellenemre-valo-ez-az-ut/>

Benjamin Netanjahu állítólag elzárkózott attól, hogy megvitassa a Gázai övezet háború utáni tervét. https://nepszava.hu/3220005_benjamin-netanjahu-gazai-ovezet-biztonsagi-tiszviselok

Bocsánatot kért egy kanadai lap, mert „zsidó tolvajnak” ábrázolta Zelenszkijt. <https://www.magyarhirlap.hu/kulfold/20231223-bocsanatot-kert-egy-kanadai-lap-mert-zsido-tolvajnak-abrazolta-zelenszkijt>

Az izraeli hadsereg lerombolt egy terroristabázist. <https://www.atv.hu/kulfold/20231228/az-izrael-hamasz-terrorista-hadsereg>